

MEDNARODNA PRIZADEVANJA PRI PREPREČEVANJU VEČJIH NEZGOD V INDUSTRIJI

Marko Vakselj*

UDK 628.51 (100)

V sestavku je na kratko predstavljena nova konvencija, ki jo bo Generalna skupščina Mednarodne organizacije za delo sprejela na svojem zasedanju v juniju 1993 v Ženevi. Konvencija obravnava ravnanje v primeru velikih industrijskih nezgod in ukrepe za njihovo preprečevanje.

Večje nezgode v industriji, pri katerih ni bila prizadeta samo notranjost določenega obrata, ampak so se razdejanje in škodljivi vplivi razširili tudi v širšo okolico (Černobil, Seveso, Bhopal itd.), so spodbudile razna mednarodna združenja (Združene narode, Evropsko skupnost ipd.), da so se začela odločneje odzivati s prizadevanji za zgodnje preprečevanje takšnih dogodkov.

Mednarodna organizacija dela (International Labour Organization – ILO) že od ustanovitve v letu 1919 ponuja svojim članicam v ratifikacijo vrsto konvencij z delovno-pravnega, socialnega in varnostnega področja. Konvencijam o varnosti in zdravju pri delu, omejitvi rabe azbesta, benzena in drugih škodljivih snovi se bo v juniju 1993 pridružila nova konvencija o preprečevanju večjih industrijskih nezgod. S podpisom te konvencije naj bi se države članice zavezale, da bodo na svojem območju zakonsko uveljavile zahteve za oceno in obvladovanje večjih tveganj, ki so pogojena z opravljanjem določenih proizvodnih dejavnosti. Mednarodni interes je razumljiv, saj se širjenje škodljivih vplivov ne meni za državne meje.

Vsebinska konvencije

Generalna skupščina mednarodne organizacije dela namerava načrtovano konvencijo sprejeti na svojem zasedanju junija 1993 v Ženevi. S tem želi uresničiti potrebo po sodelovanju med njo samo, Programom Združenih narodov za okolje (UNEP) in Svetovno zdravstveno organizacijo (WHO) znotraj mednarodnega programa o kemijski varnosti ter poudariti potrebo po usklajenem sprejemanju ustreznih ukrepov, s katerimi bi:

- preprečevali večje nezgode,
- kar najbolj zmanjšali tveganja za večje nezgode
- kar najbolj zmanjšali posledice večjih nezgod in preučili vzroke takšnih nezgod, vključno z organizacijskimi napakami, človeškim faktorjem, okvarami komponent, odstopanji od normalnih

obratovalnih okoliščin, zunanjimi vplivi in naravnimi silami.

Definicije in področje uporabe

Da bi odstranili morebitne pomenske dvoumnosti, povezane s predlagano konvencijo, bom opredelil nekatere pojme:

»Nevarna snov« pomeni snov ali mešanico, ki zaradi svojih kemijskih, fizikalnih ali toksičnih lastnosti ogroža tistega, ki ima z njo opraviti.

»Večja nezgoda« pomeni nepričakovan in nenaden pojav (npr. večji izpust, požar ali eksplozija) v določeni dejavnosti znotraj postrojenja z večjim obratovalnim tveganjem. Gre za uporabo ene ali več nevarnih snovi in predstavlja resno, bodisi takojšnjo ali zakasnelo nevarnost za delavce, prebivalstvo ali okolje.

»Postrojenje z večjim obratovalnim tveganjem« pomeni postrojenje, ki predeluje, izdeluje, odlaga, ali skladišči stalno ali začasno eno ali več nevarnih snovi ali vrst snovi v količinah, ki presegajo količinski prag.

»Količinski prag« pomeni tisto količino nevarne snovi ali več vrst snovi, ki je določena z zakoni ali pravilniki in katere preseganje pomeni zavestno tveganje.

»Varnostno poročilo« pomeni pisno predstavitev tehničnih, upravljalnih in obratovalnih informacij, ki prikazujejo tveganja v postrojenjih z večjim obratovalnim tveganjem in njihovo obvladovanje ter so podlaga za utemeljevanje ukrepov, sprejetih zaradi varnosti postrojenja.

»Nevaren pojav« je vsak nenačrtovan, nenaden dogodek, v katerem je udeležena ena ali več nevarnih snovi, ki bi brez blažilnih učinkov varnostnih sistemov ali postopkov povzročil resne poškodbe delavcev ali prebivalstva oziroma resno škodo na obratni opremi ali okolju in bi lahko tudi vodil do nezadrževanja, kar bi verjetno povečalo neugodne posledice (pojem »nevaren pojav« ni najbolj posrečen prevod angleškega pojma »near-miss«, ki so ga prvič uporabili pri OECD).

Določbe te konvencije ne veljajo za:

- jedrska postrojenja in obrate, v katerih predelujejo radioaktivne snovi, razen pomožnih obratov, v katerih v teh

postrojenjih predelujejo neradioaktivne snovi;

- vojaška postrojenja;
- transport izven kraja postrojenja razen po stalno nameščenih cevih.

Če država članica ne želi uporabiti določil te konvencije za določene dejavnosti, sme to storiti le, če predvidi drugo ustrezno zaščito.

Splošna načela

Vsaka država bo oblikovala, izvajala in občasno revidirala skladno državno politiko, ki bo zadevala zaščito delavcev pred večjimi neizjemami ter upoštevala njihove učinke na prebivalstvo in okolje. Ta politika bo vpeljana z varovalnimi in zaščitnimi ukrepi za postrojenja z večjim obratovalnim tveganjem. Kjer bo možno, bo uvedena varnejša tehnologija.

Pristojna oblast ali upravno telo vzpostavi sistem prepoznavanja postrojenja z večjim obratovalnim tveganjem. Temelji na seznamu nevarnih snovi ali kategorij nevarnih snovi ali na obeh skupaj z njihovimi količinskimi pragi v skladu z nacionalno zakonodajo in mednarodnimi standardi. Takšen sistem je treba redno pregledovati in posodabljaliti.

Obveznosti delodajalcev

Delodajalci morajo za svoje področje določiti vsa postrojenja z večjim obratovalnim tveganjem, in sicer na način, ki je omenjen v prejšnjem poglavju. Takšna postrojenja morajo prijaviti pristojnim oblastem v predpisanem roku oziroma pred zagonom vsakega novega postrojenja.

Za vsako postrojenje z večjim obratovalnim tveganjem je delodajalec dolžan sestaviti in vzdrževati dokumentiran sistem nadzora nad večjimi tveganji, ki vsebuje ukrepe za:

- prepoznavo in analizo predvidljivih tveganj in oceno tveganja vključno z možnimi reakcijami med snovmi;
- tehnične ukrepe, vključno s projektiranjem, konstrukcijo, izbiro kemikalij, obratovanjem, vzdrževanjem in sistemom nadzora postrojenja;
- organizacijske ukrepe, vključno z usposabljanjem in izobraževanjem osebja,

* dr., Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Levstikova 15, Ljubljana.

- opremo, predvideno za njihovo varnost, vodstvenimi ravnmi, delovnim časom, opredelitvijo odgovornosti in nadzorom nad neodvisnimi pogodbeniki in začasnimi delavci na delovišču;
- č) načrt reševanja in postopke, ki vključujejo:

- pripravo reševalnega načrta na razpoložljivem delovišču in postopke, ki jih je treba uporabiti v primeru velike nezgode ali grožnje z njo, z občasnimi preizkusi in oceno učinkovitosti takšnega načrta in postopkov na delovišču ter tudi revizijo, če je le-ta potrebna,
 - posredovanje obvestila o možnih nevarnostih in deloviščnega reševalnega načrta oblastem in ustanovam, ki so odgovorne za pripravo reševalnih načrtov in postopkov za varstvo prebivalstva in okolja izven kraja postrojenja,
 - kakršnakoli posvetovanja z oblastmi ali ustanovami;
- d) omejitev posledic velikih nezgod;
- e) posvetovanja z delavci in njihovimi predstavniki.

Na temelju naštetih točk mora delodajalec pripraviti varnostno poročilo, in sicer:

- a) za obstoječa postrojenja v roku, ki a bo opredelila nacionalna zakonodaja,
- b) za nova postrojenja pred začetkom obratovanja.

Takšno priporočilo mora biti na voljo pristojnim oblastem.

Delodajalec je dolžan pregledati, posodobiti in dopolniti varnostno poročilo:

a) pri vsaki spremembi v postrojenju ali proizvodnem procesu, ki znatneje

- vpliva na stopnjo varnosti ali pa na količine uporabljenih nevarnih snovi;
- b) ob novih spoznanjih tehnike, ali kadar je to smotno glede na oceno tveganja;
- c) v intervalih, ki so določeni z nacionalno zakonodajo;
- d) na zahtevo pristojne oblasti.

Delodajalci so dolžni prijaviti pristojnim oblastem vsako večjo nezgodo in vsak nevaren pojav. Delodajalec mora v pisnem poročilu analizirati vzroke za nastanek nezgode ali pojava in opisati ukrepe za zmanjšanje posledic. V poročilo mora vključiti tudi ukrepe, ki so bili sprejeti zato, da bi z njimi preprečili ponovitev dogodka.

Odgovornost pristojnih oblasti

Dejanja, opisana v prejšnjem poglavju, je dolžna uveljaviti tudi pristojna oblast za širše področje in tako poskrbeti za varovanje prebivalstva in okolja. Posebno pozornost je dolžna posvetiti prostorske-mu načrtovanju, kamor spada primerna oddaljenost postrojenj od prebivališč.

Prav tako mora pristojna oblast zagotoviti primeren nadzor nad izvajanjem določb te konvencije in nad nacionalno zakonodajo, izdano na podlagi te konvencije.

Zaključek

Opisani konvenciji bodo dodana obširna priporočila, ki pa ne bodo obvezna. Državna članica lahko predlagano konvencijo ratificira, s čimer postane njena

uporaba obvezna, medtem ko organ, ki konvencijo ratificira, priporoči tudi izvajanje priporočil. Če država članica ne želi ratificirati predlagane konvencije, mora natančneje pojasniti svoje razloge.

REPORT IV (1) – Prevention of major industrial accident. International Labour Conference 80th Session 1993, ILO, Geneva.

Marko Vakselj

International efforts with the prevention of major industrial accidents

In this article have been shown the reasons and the short content of the new proposed Convention, which has been planned to be accepted by the General Assembly of the International Labour Organisation in June 1993 in Geneva. The subject of the Convention is concerned with the prevention of major industrial accidents.

